

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 3 Kokous 4/2017

Pöytäkirja

Aika 31.8.2017, klo 10:15–12:15
Paikka Helsinki, Mariankatu 9, neuvotteluhuone Jakovara 1, kellarikerros
Jakelu Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

Jäsenet ja (varajäsenet) **läsnä olleet tummennetulla**

Olli Peltoniemi, puheenjohtaja, Helsingin yliopisto
Juha Nousiainen, varapuheenjohtaja, Valio Oy

Susanna Ahlström, maa- ja metsätalousministeriö
(Taina Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö)

Jaana Mikkola, Elintarviketurvallisuusvirasto
(**Taina Mikkonen**, Elintarviketurvallisuusvirasto)

Kirsi Henttu, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
(Taina-Riitta Seppälä, Lounais-Suomen aluehallintovirasto)

Leena Suojala, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry
(Ilkka Pohjamo, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry)

Johan Åberg, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.
(**Mikaela Strömberg-Schalin**, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.)

Saara Kupsala, Itä-Suomen yliopisto
(Sari Ung-Lanki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Jarkko Niemi, Luonnonvarakeskus
(Matti Pastell, Luonnonvarakeskus)

Laura Hänninen, Helsingin yliopisto
(**Claudio Oliviero**, Helsingin yliopisto)

Kreeta Ranki, Turun yliopisto
(**Anne Melin**, Turun yliopisto)

Mai Kivelä, Animalia ry
(**Heidi Kivekäs**, Animalia ry)

Kati Pulli, Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
(Maria Lindqvist, Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry)

Sanna Nokka, ProAgria Keskusten Liitto ry
(Pirkko Taurén, Faba osk.)

Tuomas Herva, AtriaNauta
(Pirjo Kortesiemi, Eläinten terveys ETT ry)

Sari Ristaniemi, SOK
(Matti Kalervo, Kesko Oyj)

Timo Niemi, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry
(Annikka Marniemi, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry)

Satu Raussi, sihteeri, Eläinten hyvinvointikeskus EHK, Luonnonvarakeskus Luke

Kutsuttuina

Tiina Pullola, maa- ja metsätalousministeriö
Olli Ruoho, Eläinten terveys ETT ry

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10:20.

2. Kokouksen järjestäytyminen

Kokous todettiin ajoissa koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi. Kokouksessa oli paikalla 13 edustajaa sekä kaksi henkilöä kutsuttuina. Läsnä olleiden henkilöiden nimet on tummennettu yllä neuvottelukunnan nimelistassa. Pidettiin osallistujien lyhyt esittäytymiskierros.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen (10.5.2017) pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Ajankohtaista maa- ja metsätalousministeriöstä

Lakiluonnos **uudeksi eläinsuojelulaksi** on loppusyksyn-loppuvuoden aikana tulossa lausuttavaksi. Eduskunnan käsittelyyn uusi laki tulisi hallituksen esityksenä ensi keväänä. Maakuntauudistuksen voimaantulo siirtyy vuoden 2019 alusta vuoden 2020 alkuun ja uuden eläinsuojelulain voimaantulo samoin.

Täydentäviä ehtoja koskevaa valtioneuvoston asetusta on uudistettu ja uudistus oli lausuttavana. Uudistuksessa on kyse byrokratian purusta ja suomalaisten tuottajien tasavertaisesta kohtelusta verrattuna muiden EU maiden tuottajiin. Komissio tulkitsee täydentäviä ehtoja direktiivien (vasikoiden suojelun direktiivi 08/119/EY, sikojen suojelun direktiivi 91/630/ETY ja tuotantoeläinten suojelun direktiivi 98/58/EY) tasolla, jolloin tukien takaisinperintää ei välttämättä tapahdu, vaikkei mahdollisesti direktiivejä tiukempi kansallinen lainsäädäntö toteudu. Tämä tarkoittaa, että jos Suomen kansallisissa eläinten hyvinvointisäädöksissä on direktiivejä tiukempia määräyksiä, tuottaja ei välttämättä menetä tukia, vaikkei kansallinen säädös toteudu. Tuottajan tulee kuitenkin noudattaa kansallisia eläinten hyvinvoinnin säädöksiä. Asetusluonnos lähtee siitä näkökulmasta, että jos poikkeamat esimerkiksi kansallisista sikojen tilavaatimuksista eivät ole kovin suuria, eikä asialla ole havaittavissa vaikutusta eläinten hyvinvointiin, niin kansallisen säädöksen alittaminen ei välttämättä johda tukien takaisinperintään. Käytännössä asia koskee sikojen pitoa, jossa Suomessa on EU säädöksiä tiukempia tilavaatimuksia, tosin osin vielä siirtymäsäädöksinä. Koska lainsäädäntö liittyy tuottajien tasavertaiseen kohteluun, tulee se poikkeuksellisesti voimaan takautuvasti tämän vuoden alusta. Valvontaviranomaisten kannalta takautuva voimaantulo on hankalaa, koska osa vuoden valvonnoista on jo tehty. Keskustelussa tuotiin esiin, että vaikka asetusta tuo suomalaisen tuottajan tämän asian suhteen nyt samalle viivalle muiden EU maiden, kuten Ruotsin ja Tanskan, tuottajien kanssa, niin se samalla heikentää eläinsuojelupolitiikan tehokkuutta, jos taloudellisen sanktion mahdollisuus normien alittamisesta jossain tapauksissa poistuu. Todettiin, että esimerkiksi porsaiden hännäntypistus valvotaan edelleen sen mukaan, miten asiasta on kansallisesti säädetty.

Oikeutta eläimille yhdistys nosti esiin epänormaalin **suuret siniketut, niin kutsutut jättiketut**. Turkiseläintilojen eläinsuojelusäädösten toteutumisen valvonnan tulokset ovat olleet useita vuosia huonoja, laiminlyöntiprosentit ovat olleet korkeita ja havaitut laiminlyönnit ovat liittyneet suoraan eläinten hyvinvointiin. Kokouksen ajankohtana niiden tilojen tarkastukset olivat vielä kesken, joilta Oikeutta Eläimille yhdistyksen kuvaamat ketut olivat. Kokoukseen mennessä tehdyissä tarkastuksissa jättikettuja ei kuitenkaan ollut havaittu. Tämä oli Eviran edustajan mukaan odotettua, sillä tässä vaiheessa vuotta siitosketut on yleensä jo lopetettu. Elinkeinoon on oltu yhteydessä ongelmasta. Välineitä ja jalostuksenkin keinoja parantaa tilannetta on olemassa. Ministeriö otti kantaa jättikettuihin jo vuonna 1990 todeten tuolloin, että suurilla ketuilla on kasvuhäiriöitä ja, että ylisuurien kettujen kasvattaminen ei ole sallittua. Turkiseläinten suojelun asetusta uudistaneessa työryhmässä tiedostettiin myös suurten

kettujen ongelma. Paitsi jalostus, myös ruokinta runsaasti energiaa sisältävällä rehulla vaikuttaa kettujen lihomiseen. Kalsiumin ja fosforin saannilla rehusta on puolestaan vaikutusta kettujen jalkojen kuntoon. Valvonnassa on puututtu tilanteeseen, kun selkeä sairaus on havaittu. Evira on neuvotellut asiasta valvojien kanssa, mutta koska kyseessä on myös managementin ongelma, on puhtaasti jalostuksen toteaminen hyvinvointiongelman syyksi haastavaa. Evira neuvottelee turkiselinkeinon kanssa niistä keinoista, mitä turkiseläinten hyvinvoinnin edistämiseksi voidaan tehdä. Elinkeino ei myöskään halua tällaisia kettuja tuotantoon. Koulutusta tarvitaan, että tuottajat tunnistaisivat ongelmat. Ensi vuonna eläinten hyvinvoinnin valvonnassa painottuvat turkiseläintilat. Niitä valvotaan siis normaalia enemmän vuonna 2018. On ensisijaisesti turkiseläinelinkeinon asia korjata ja tarttua ongelmaan yhteistyössä viranomaisten kanssa. Puheenjohtaja totesi, että neuvottelukunta seuraa jättikettuasian etenemistä. Seuraavassa kokouksessa kuulemme, mitä elinkeino ja viranomaiset aikovat sinikettujen hyvinvoinnin edistämiseksi tehdä. Seuraavaan kokoukseen toivottiin mukaan myös turkiselinkeinon edustaja sekä turkiseläinten hyvinvointitutkimuksen edustaja. Neuvottelukunta tekee tarvittaessa lausunnon asiasta.

5. Hyvinvointikysymykset tuotantoeläinten ulkokasvatuksessa

Nautojen ulkokasvatuksen hyvinvointikysymyksistä alusti neuvottelukunnan jäsen, ELT Laura Hänninen Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta.

Naudat hakevat elinympäristöstään itselleen mahdollisimman sopivan mikroilmaston. Kun nauta tuntee kylmyyttä, se hakeutuu suojaan niin, että kehon haihtuva pinta-ala on mahdollisimman pieni. Nautoista herkimpiä kylmän aiheuttamille hyvinvointiongelmiille ovat pikkivasikat. Pikkivasikalla on vain vähän kylmältä eristävää kudosta ja huono lämmöntuotto. Lisäksi vasikat tarvitsevat paljon unta ja unen aikana lämmönsäätely on valveaikaa heikompaa. Pikkivasikka makaa viileässä sykkyrällä. Kun on aurinkoista, mutta kylmää, vanhemmat naudat seisovat, jolloin ne saavat kehoonsa enemmän auringon säteitä. Kylmässä naudat syövät enemmän. Juominen kylmällä ilmalla riippuu juomaveden lämpötilasta. Lämmintä vettä juodaan enemmän kuin kylmää. Hyvin kylmällä ilmalla eläimet eivät mielellään juo, ja tästä voi tulla ongelmia, koska toimiakseen pötsi tarvitsee nestettä. Kaikki eläinlajit eivät värise kylmästä, mutta naudat värisevät. Vastasyntynyt vasikka pärjää ensimmäisen vuorokauden ajan ruskealla rasvalla, joka korvautuu valkealla rasvalla noin 10 päivän kuluessa syntymästä. Vasikan ruskean rasvan hyväksikäyttöä lisää se, että emä on kasvanut kylmissä olosuhteissa ja tottunut kylmään. Emän aliravitsemus taas vähentää vasikan ruskean rasvan määrää. Alin kriittinen lämpötila on se laskennallinen alin lämpötila, jonka alle mentäessä eläin tarvitsee itsensä lämmittämiseen lisäenergiaa, jonka lähteenä käytetään kehon energiavarastoja. Alimpien ja ylimpien kriittisten lämpötilojen vanhat tutkimukset on tehty koeolosuhteissa, joissa muut ympäristöolosuhteet on vakioitu. Todellisissa pito-olosuhteissa tutkimuksia ei juuri ole. Tietoa ei myöskään ole siitä, miten nauta itse kokee lämpötilansa. Koettuun lämpötilaan vaikuttaa paitsi mitattu ilman lämpötila myös ilman liike ja alustan/kuivikkeen laatu ja määrä. Nopeakasvuiset naudat ja paljon maitoa tuottavat lehmät kestävät paremmin kylmää kun nuoret ja huonosti kasvavat naudat. Sopeutuminen edesauttaa naudan kylmänkestävyyttä. Kun eläin tottuu koko ajan kesästä syksyyn pikkuhiljaa kylmenevään ilmaan ja lyhenevään päivään, kasvaa esimerkiksi naudan karva paremmin kylmää kestäväksi. Eläimen tuntemaan lämpötilaan vaikuttavat: ruokinta, muut eläimet, vesisade, räntäsade, lumisade, tuuli ja onko tuulelta suojaa sekä makuualusta ja sen laatu. Keskimäärin naudat pärjäävät fysiologisesti hyvin kylmissä olosuhteissa. Ongelmia tulee enneminkin liian kuumen ilman kanssa etenkin, jos auringonpaisteilta ei ole suojaa.

Ulkokasvatuksessa naudoille on annettava resurssit selviytyä: sulaa vettä koko ajan tarjolle, tuulensuoja, kuiva makuupaikka ja riittävästi ravintoa. Kuukauden ikäisenä vasikka on kerännyt ympärilleen rasvaa ja massaa niin, että pärjää syntymäänsä paremmin. Laura kertoi, että on esitetty jalostuksen parantavan kylmänkestävyyttä, sillä eläimet kasvavat nopeammin

ja tuottavat maitoa enemmän - molemmat lisäävät kylmänsietoa. ProAgria suosittaa nautojen ruokintaan 1 % enemmän energiaa yhtä pakkasastetta kohden. Pikkuvasikoille tulisi antaa lisää ternimaitoa viileissä olosuhteissa. Tarve on 5 % lisää ternimaitoa jokaista vasikan tuntemaa lämpötila-astetta kohti, kun mennään ali alimman kriittisen lämpötilan. Vastasyntynyt vasikka on sikiövesistä märkä, kärsii syntyessään hapenpuutteesta ja sen elimistö on hapan. Poikimisen aikaiset ongelmat pahentavat tilannetta. Hapan elimistö ei kykene normaalilla teholla käyttämään hyväksi ruskeaa rasvaa tai ternimaitoa energian tuottoon. Vasikan perusmetaboliataso laskee, kun olosuhteet eivät ole hyvät. Ensimmäisen kuukauden aikana pikkuvasikat vasikat makaavat harvoin kyljellään rakolatioilla.

Kysyttiin lumen kosteuspitoisuudesta ja siitä, riittäisikö kostea lumi täyttämään eläinten vedentarpeen. Lauran mielipide oli, että veden suhteen riskejä eläinten hyvinvoinnin heikkenemisestä ei kannata ottaa. Kysyttiin, mikä olisi valvovalle viranomaiselle helppo työkalu ulkona pidettävien nautojen hyvinvoinnin valvontaan? Lauran mielestä resurssilähtöinen lähestymistapa on selkeä. Eläimellä pitää olla ruokaa, vettä, mahdollisuus hakeutua suojaan ja kuiva makuualusta. Todettiin, että nautojen hyvinvointia on mahdollista parantaa pitämällä eläimiä ulkona. Yhtenä syynä vasikkakuolleisuuteen on esimerkiksi hengitysteiden sairaudet. Ulkokasvatus saattaa parantaa vasikoiden hyvinvointia ainakin paremman ilman laadun takia. Pakkanen voi kuitenkin palelluttaa, etenkin korvat ja turpa ovat herkkiä paleltumaan. Kylmässä pidettävät eläimet onkin voitava niiden sairastuttua ottaa lämpimään. Vasikoilla kylmäkasvatus esimerkiksi lisää ripuleiden määrää ja pidentää ripulin kestoa. Kun maitotilalle rakennetaan uusi navetta, jää monesti vasikkatiloiksi vanha navetta. Vanha navetta ei välttämättä ole paras mahdollinen vasikkatila. Vanhoissa navetoissa voi olla kosteaa ja tilanahtautta, josta voi seurata terveysongelmia, kuten mykoplasmaa, korvatulehduksia tai silmätulehduksia. Keskusteltiin vasikkaiglujen hyvistä ja huonoista puolista. Eläinsuojelulain tarkoitus on suojella yksittäistä eläintä ja valvova viranomainen puuttuu asiaan, jos esimerkiksi havaitsee valvontatilanteessa vasikan korvan paleltuneen. Todettiin, että ulkoiglut, joissa vasikka pidetään yksin, eivät ehkä ole paras vaihtoehto vasikoiden pitoon. Hyvän vasikoiden iglukasvatuksen toteuttaminen ei kuitenkaan ole mahdotonta, mutta vaatii hoidolta paljon.

Sikojen ulkokasvatuksen hyvinvointikysymyksistä alusti neuvottelukunnan varajäsen, ELT Claudio Oliviero Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta.

Sikojen ulkokasvatuksesta ei juuri löydy tilastoitua tietoa. Luonnonmukaisesta sianlihan tuotannosta löytyy tilastoja, mutta ulkokasvatuksesta ei niinkään. Jossain päin maailmaa luomusikoja voidaan kasvattaa myös kokonaan sisällä, joten luomutuotanto ei aina takaa ulkoilua sialle. Iso-Britannia on Euroopan sikojen ulkokasvatusmaa, 40 % maan sikatuotannosta tapahtuu ulkona. Sikojen ulkokasvatusta on Italiassa 8 %, Ranskassa 6 %, Saksassa 5 %, Espanjassa 3 % ja Ruotsissa sekä Tanskassa 2 % maan sikatuotannosta. Euroopassa siis vain Isossa-Britanniassa pidetään sikoja paljon ulkona. Ulkokasvatusolosuhteissa Iso-Britanniassa emakot tuottavat 22 porsasta vuodessa, kun maan sisäsikaloissa emakot porsivat 26 porsasta vuodessa.

Ulkokasvatuksessa sikoja kasvatetaan joko koko elämänsä ulkona tai erilaisissa ulko- ja sisäkasvatuksen yhdistelmissä. Ulkokasvatuksen etuja ovat pienemmät rakennuskustannukset, kuluttajien odotusten täytyminen eläinten ulkoilun suhteen, sikojen käyttäytymistarpeiden parempi toteutuminen, pienempi eläintiheys, parempi terveys (jalkaterveys ja hengitysteiden terveys), luonnonvalo, vitamiinien ja mineraalien saanti maaperästä sekä lannan tehokas hyväksikäyttö mikäli noudatetaan hyvää viljelykiertoa. Jos emakkoja pidetään yli 20 yksilöä hehtaarille, niin ympäristön typpikuorma kasvaa. Optimimäärä on 10–15 emakkoa hehtaarilla. Sikojen ulkokasvatuksen haasteita on työläs hoito ja eläinten tarkkailu eli managementti, esimerkiksi märällä ja kylmällä ilmalla. Ulkona on enemmän loisia kuin sisällä ja loiset vaikuttavat sikojen kasvuun. Loislääkintä onkin välttämätöntä ulkona kasvatettaville sioille. Ulkokasvatuksessa on bioturvallisuusriskejä.

Kontakti luonnoneläimiin ulkokasvatuksessa voi tuoda tauteja. Suurena riskinä nyt on afrikkalaisen sikaruton leviäminen Suomeen. Luonnonlinnut vievät ja likaavat rehua, jota menee hukkaan, joten kunnollinen ruokintapaikka hyvä järjestää. Sikojen terveydentilaa on vaikeampi tarkkailla yksilöllisesti ulkokasvatuksessa. Jos emakko synnyttää ulos, niin porsimisen tarkkailu ja mahdollisiin ongelmiin puuttuminen on vaikeampaa, etenkin tosi suurten pahnueiden tapauksessa. Myös pedot voivat hyökätä porsaiden kimppuun. Iso-Britanniassa porsaita pyydystäviä petoja ovat esimerkiksi korpit, mäyrät ja ketut.

Sikojen ulkona pitoon sopii vain läpäisevä maaperä. Savimaa sopii huonosti, hiekkamaa paremmin. Siellä, missä sikoja pidetään ulkona, ei maaperä saisi heti muuttua kokonaan mutaiseksi. Tarvitaan myös kunnollinen aitaus, kokoverkkoaita tai sähköaita laitumelle. Myös suojat ovat tarpeen, erityisesti porsimista varten, mikäli emakot porsivat ulos. Porsimista varten on suunniteltu porsimismajoja, joita voidaan siirtää, ja joista emakko pääsee ulos, mutta pikkuporsaat eivät. Porsaat vieroitetaan noin 6–7 kg painossa 30–40 päivän ikäisinä. Lihasioille on omat suojat ja aitaukset, vieroitetuille porsaille ja tiineille emakoille omansa. Iso-Britannian pienimuotoisessa ulkosikatuotannossa maa-alaa on käytössä noin 1–3 hehtaaria ja tällaisella alalla emakoita 15–40. Isommat sikamäärät vaativat paljon enemmän tilaa. Kokeiltu on myös metsälaitumien ja peltomaisten laitumien yhdistämistä. Laidunkierto on tärkeää. Pellolla voidaan esimerkiksi viljellä kaksi vuotta apilaa, jonka jälkeen siat valtaavat pellon yhdeksi vuodeksi. Seuraavana vuonna pellolla viljellään palkokasveja, jonka jälkeen kaksi peräkkäistä viljaa ja jälleen kaksi vuotta apilaa, ennen kuin siat pääsevät takaisin samalle laitumelle.

Caludion mukaan sikojen kokonaan ulkona kasvattaminen on Suomessa hankalaa. Yhdistetty ulko- ja sisäkasvatus onnistuu paremmin. Sisällä porsimiseen voidaan käyttää vanhoja sisätiloja. Ulkoa tulevien emakoiden tuominen porsimaan sisään voi aiheuttaa lämpöstressiä. Rehutehokkuus, rehuhyötysuhde on ulkokasvatuksessa huonompi kuin sisällä ja lihasikojen kasvatusaika pitempi. Haasteita ulkokasvatuksessa on pikkuporsaiden mikroilmaston järjestäminen. Vastasyntyneet ja juuri vieroitetut porsaat ovat herkimpiä kylmälle. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa vastasyntyneet pikkuporsaat suljetaan igluun. Kokonaan ulkokasvatus voi olla vaikeaa meillä todella kylmillä ilmoilla. Suuri pahnuekoko on porsaskuolleisuuden suurin riskitekijä. Hyvin suurten pahnueiden synnyttäminen kestää pienempiä pahnueita pidempään, porsaan syntymäpaino on pienempi, emakko tuottaa vähemmän ternimaitoa porsasta kohti, eivätkä emakon nisät välttämättä riitä kaikille porsaille imeä. Edellä mainituistakin syistä ulkokasvatukseen tarvittaisiin omanlaisensa sika-aines. Claudio piti tätä seikkaa ulkokasvatuksen kriittisenä asiana. Vain Isossa-Britanniassa on erityinen geneettinen sika-aines ulkokasvatukseen. Emakon pitäisi esimerkiksi tuottaa ulkokasvatuksessa porsaille enemmän ternimaitoa sisäkasvatukseen verrattuna. Alkuperäisrodut voivat soveltua nykyistä sika-ainesta paremmin ulkokasvatukseen. Myös nykyistä tuotannon normia vähemmän porsaita tuottavat rodut voivat soveltua paremmin ulkokasvatukseen.

6. Muut asiat

Neuvottelukunnan syksyn kokousten ajankohdat:

- Torstai 12.10 klo 11:15 – 13:15 -> huomaa normaalista poikkeava aloitusaika!
- Tiistai 12.12 klo 11:15 – 13:15 -> huomaa aloitusaika!

Seuraavassa kokouksessa keskustellaan sinikettujen jalostuskysymyksestä ja kokoukseen pyydetään asiantuntijoiksi turkistuottajien edustaja sekä turkiseläinten hyvinvointitutkimuksen edustaja. Seuraavassa kokouksessa jatketaan lisäksi keskustelua tämän kokouksen nautojen ja sikojen ulkokasvatuksen aiheista. Keskustelua pyritään käymään myös neuvottelukunnan Facebook -sivulla.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12:15.

Liitteet

- Kokouksen esityslista

Helsingissä 12.10.2017

Pöytäkirjan vakuudeksi

Olli Peltoniemi
puheenjohtaja

Satu Raussi
sihteeri

Liite

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 3 Kokous 4/2017

Esityslista

Aika 31.8.2017, klo 10:15–12:15
Paikka Helsinki, Mariankatu 9, neuvotteluhuone Jakovara 1, kellarikerros
Jakelu Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen järjestäytyminen
3. Edellisen kokouksen pöytäkirja
4. Ajankohtaista maa- ja metsätalousministeriöstä
5. Hyvinvointikysymykset tuotantoeläinten ulkokasvatuksessa
 - Naudat, Laura Hänninen, Helsingin yliopisto
 - Siat, Claudio Oliviero, Helsingin yliopisto
6. Muut asiat
 - Seuraavan kokouksen ajankohta ja asialista
7. Kokouksen päättäminen

Liitteet

- Edellisen kokouksen 10.5.2017 pöytäkirja

Linkkejä

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta maa- ja metsätalousministeriön nettisivuilla
<http://mmm.fi/tuotantoelainten-hyvinvoinnin-neuvottelukunta>

Valtioneuvoston asetus tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnasta (330/2009)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090330>

Eläinsuojelulain uudistamisesta maa- ja metsätalousministeriön nettisivuilla
<http://mmm.fi/elainsuojelulaki>

Matkalaskupohja <http://mmm.fi/yhteystiedot>

Blogijutut kokouksista Eläinten hyvinvointikeskuksen www.elaintieto.fi sivustolla

Tervetuloa kokoukseen!